

Wij hebben nu de **drie voornaamste stukken** [gebod, geloof en gebed] van de algemene christelijke leer behandeld. Maar nu moet daarnaast ook nog gesproken worden over onze **twee Sacramenten** die door Christus ingesteld zijn, en waarover iedere christen – omdat geen christen dit ontberen kan – minstens een eenvoudige en korte onderwijzing moet ontvangen; hoewel men helaas tot nog toe niets daarvan onderwezen heeft. Wij beginnen dan met de Doop, waardoor wij voor het eerst in de christenheid werden opgenomen. Om het goed te kunnen begrijpen, willen wij het ordelijk behandelen en alleen blijven bij wat ons nodig is te weten; want hoe men de Doop moet handhaven en verdedigen tegenover ketters en geestdrijvers willen wij aan de geleerden overlaten. *Deusch Katechismus (Der Große Katechismus) 1529, vgl. WA 30.1, 212, 3-12*

Op de eerste plaats moeten wij voornamelijk díe woorden goed kennen waarop de Doop gegrond is en ook alles betrokken is wat daarvan te zeggen valt, namelijk wat de Heere Christus spreekt bij Mattheüs in het laatste hoofdstuk:

‘Gaat heen in de gehele wereld, leert alle volken en doopt hen in de Naam van de Vader, en van de Zoon, en van de Heilige Geest’ (Mattheüs 28:19).

Zo ook bij Marcus in het laatste hoofdstuk:

‘Wie gelooft en gedoopt wordt, die zal zalig worden; maar wie niet gelooft, die zal verdoemd worden’ (Marcus 16:16).

In deze woorden moet je in de eerste plaats opmerken, dat hier gesproken wordt van Gods gebod en inzetting, opdat je niet twijfelt, dat de Doop een instelling van God is; niet door mensen bedacht en verzonnen. Want zo goed als ik kan zeggen dat de Tien Geboden, het Geloof en het Onze Vader geen menselijke gedachten of verzinsels zijn, maar door God Zelf geopenbaard en gegeven, zo kan ik mij er ook op beroemen, dat de Doop geen mensenvondst is, maar door God Zelf ingesteld. Bovendien heeft Hij met ernst en strengheid geboden dat wij ons moeten laten dopen of anders niet behouden worden. Men moet niet denken, dat het net zo onbelangrijk is als het aantrekken van een nieuwe jas. Het is immers van de allerhoogste betekenis, dat men aan de grootheid en heerlijkheid van de Doop vasthoudt; want daarover gaat [in onze dagen] de meeste strijd en twist, omdat de wereld nu vol geestdrijvers is, die roepen: ‘De Doop is maar een uiterlijk ding,’ en ‘uiterlijke dingen zijn nutteloos.’ Laat het dan maar zo uiterlijk zijn als maar kan, hier echter staat Gods Woord en gebod dat de Doop instelt, fundeert en bevestigt. Wat God ingesteld en geboden heeft, kan nooit nutteloos of overbodig zijn, maar is zeker een zeer kostbare zaak, al zou het om te zien, nog minder zijn dan een strohalm. Als men tot nog toe grote waarde heeft gehecht aan de brieven en de bullen waarmee de paus aflaten schonk, altaren of kerken bevestigde, en dat alleen om de brief en het zegel, dan moeten wij de Doop veel hoger en kostbaarder achten, omdat God het Zelf bevolen heeft en het bovendien in Zijn Naam geschiedt. Want zo luiden de woorden: ‘Gaat heen, doopt,’ niet ‘in uw eigen naam,’ maar ‘in de Naam van God.’ *Deusch Katechismus (Der Große Katechismus) 1529, vgl. WA 30.1, 212, 13 – 213, 11*

Want in de Naam van God gedoopt worden is niet door mensen, maar door God Zelf gedoopt worden. Daarom, hoewel het inderdaad door een mensenhand geschiedt, is het toch in waarheid Gods Eigen werk, waaruit iedereen zelf wel kan afleiden dat het [namelijk: het werk van de Doop] groter is dan ieder ander werk door een mens of een heilige gedaan. Want welk werk kan men doen dat groter is dan Gods werk? Hier echter is de duivel bezig ons met valse schijn te verblinden en ons van Gods werk naar ons eigen werk te brengen; immers het schijnt veel uitnemender te zijn als een Kartuizer veel zware en grote werken doet, en wij allen hechten ook de meeste waarde aan datgene wat wijzelf doen en verdienen. De Schrift echter leert op deze wijze: al zou men ook alle werken van monniken – hoe prachtig zij ook schijnen te zijn – op één hoop gooien, zouden zij toch niet zo heerlijk en goed zijn als wanneer God een strohalm zou oprapen. Waarom? Omdat de Persoon [van God] edeler en beter is! Men moet hier namelijk niet de persoon om de werken, maar de werken om de persoon hoogachten, want alleen vanwege de persoon zijn het edele werken. Maar nu komt het dwaze verstand naar voren: omdat het niet zo schoon schijnt als de werken die wijzelf doen, moet het waardeloos zijn. *Deudsch Katechismus (Der Große Katechismus) 1529, vgl. WA 30.1, 213, 12-27*

Leer dus hieruit een goed begrip te krijgen en te antwoorden op de vraag wat de Doop is, namelijk op deze manier: dat de Doop niet eenvoudig [Dts.: blos] gewoon water is, maar water dat in Gods Woord en gebod vervat is en daardoor geheiligd. Het is dus niets anders dan Goddelijk water, niet omdat het water in zichzelf uitnemender zou zijn dan ander water, maar omdat Gods Woord en gebod erbij komt. Daarom is het een echte aanstoot en ergernis van de duivel, dat nu onze nieuwe geesten [= wederdopers en opstandige groeperingen enz.] de Doop lasteren, Gods Woord en ordening daarvan wegnemen, en er niets anders in zien dan het water dat men uit de put schept, en dan nog bovendien bazelen: ‘Zou een handvol water de ziel helpen?’ Ja, vriend, wie weet niet, dat als het [water en Woord] van elkaar gescheiden wordt, water [gewoon] water is? Hoe durf je echter naar Gods instelling te grijpen en het beste kleinood waarmee God het verbonden heeft ervan af te scheuren, waarin God het vervat heeft en niet wil dat het daarvan gescheiden wordt? Want dat is de kern [inhoud] van het [doop] water: Gods Woord of gebod en Gods Naam; een schat groter en heerlijker dan hemel en aarde. Onderscheid dus goed, dat de Doop heel iets anders is dan alle andere water, niet omdat het van nature anders zou zijn, maar omdat er hier iets heerlijkers bijkomt. Want God Zelf verbindt aan de Doop Zijn eer en legt er Zijn kracht en macht in. Daarom is het niet alleen natuurlijk water, maar Goddelijk, hemels, heilig en zalig water of hoe men er verder ook over roemen kan, alles omwille van het Woord, dat is een hemels, heilig Woord, dat niemand genoeg prijzen kan; want het [Woord] bezit en vermag alles wat God bezit en vermag. Vandaar heeft het [doopwater] ook de natuur of eigenschap dat het Sacrament genoemd wordt, zoals de heilige Augustinus geleerd heeft: ‘Als het Woord bij het water [Lat.: ad elementum] of het natuurlijk wezen komt, wordt het een Sacrament,’ dat wil zeggen een heilige, Goddelijke zaak en teken. *Deudsch Katechismus (Der Große Katechismus) 1529, vgl. WA 30.1, 213, 28 – 214, 17*

Daarom leren wij altijd dat men de Sacramenten en alle uiterlijke zaken die God verordent en instelt, niet moet aanzien naar de grove uitwendige vermomming [Dts.: larven], zoals men de doppen van een noot bekijkt, maar hoe Gods Woord erin besloten is. Zo spreken wij ook van de stand van de vader, de moeder en de wereldlijke overheid. Als men alleen naar hun neuzen, ogen, huid en haar, vlees en been kijkt, dan lijken zij veel op ongelovigen en heidenen en zou iemand kunnen zeggen: ‘Waarom zou ik deze hoger achten dan anderen?’ Maar omdat het gebod erbij

komt: ‘Gij zult vader en moeder eren,’ zie ik iemand anders, getooid en gekleed met majesteit en heerlijkheid van God. Het gebod – zeg ik – is de gouden keten die hij om zijn hals draagt, ja de kroon op zijn hoofd, die mij aanwijst waarom men dit vlees en bloed moet eren. Zo en nog veel meer moet je de Doop eren en hoog houden omwille van het Woord, aangezien God die [Doop] zelf met woorden en daden geëerd en bovendien met wonderen uit de hemel bevestigd heeft. Want denk je, dat het een kleinigheidje was, toen Christus Zich liet dopen, dat de hemel zich opende (en) de Heilige Geest zichtbaar neerdaalde, en alles vol van de Goddelijke heerlijkheid en majesteit was? Daarom vermaan ik je opnieuw, dat je onder geen beding, die twee: Woord en water, van elkaar moet laten scheiden of losmaken. Want als men het Woord daarvan afzondert, dan is het geen ander water dan wat de dienstmeid in de keuken bij het koken gebruikt, en dan kun je het evengoed de Doop ‘een bad nemen’ noemen. Maar als het [Woord] erbij is, zoals God verordend heeft, dan is het een Sacrament en heet het christelijke Doop [letterlijk: Christusdoop]. Dit is dan het eerste deel over het wezen en de waarde van dit heilig Sacrament. *Deusch Katechismus (Der Große Katechismus) 1529, vgl. WA 30.1, 214, 18 – 215, 2*

In de tweede plaats, nu wij weten wat de Doop is en hoe men daarover moet denken, moeten wij ook nog leren waarom en waartoe de Doop is ingesteld, dat wil zeggen welk nut hij heeft, wat hij schenkt en bewerkt. Dit kan men ook niet beter afleiden dan uit de woorden van Christus, die reeds aangehaald zijn, namelijk: ‘Wie gelooft en gedoopt wordt, die zal zalig worden; maar wie niet gelooft, die zal verdoemd worden’ (Marcus 16:16). Daarom kan men het heel eenvoudig zo zeggen, dat de kracht, werking, het nut en het doel van de Doop is, dat de mens zalig wordt. Want men doopt iemand niet om een vorst van hem te maken, maar zoals de woorden zeggen, dat hij ‘zal zalig worden.’ Zalig worden betekent, zoals wij weten, niets anders dan verlost te worden van zonde, dood en duivel, in het Rijk van Christus komen en met Hem eeuwig leven. Zo zie je dus opnieuw hoe kostbaar en waardevol de Doop geacht moet worden, omdat wij deze onuitsprekelijke schat daarin ontvangen. Dit toont ook wel duidelijk, dat het maar niet eenvoudig, gewoon water kan zijn. Want enkel water zou dit niet kunnen doen, maar het Woord doet het, omdat – zoals eerder gezegd – de Naam van God er in is. Waar echter Gods Naam is, daar moet ook leven en zaligheid zijn, zodat het met recht een Goddelijk, zalig, vruchtbaar en genaderijk water heet. Want door het Woord krijgt de Doop de kracht om een ‘bad der wedergeboorte’ te zijn, zoals Paulus het noemt in de Brief aan Titus (vgl. Titus 3:5). *Deusch Katechismus (Der Große Katechismus) 1529, vgl. WA 30.1, 215, 3-20*

Dat echter onze verstandige wijsneuzen [Dts.: klüglinge], de nieuwe geesten [= wederdopers en opstandige groeperingen enz.], beweren dat het geloof alléén behoudt, maar dat de werken en de uiterlijke dingen er niets toe doen, daarop antwoorden wij, dat er zeker niets is dat in ons werkt dan alléén het geloof, zoals wij nog verder zullen horen. Deze leidslieden der blinden willen echter niet zien dat het geloof iets moet hebben, wat het gelooft, dat wil zeggen: waaraan het zich vasthoudt, waarop het staat en steunt. Zo hangt het geloof aan het water en gelooft: dat het de Doop is waarin enkel zaligheid en leven is, niet door het water – zoals al genoeg gezegd is – maar daardoor dat het met Gods Woord en ordening één geworden is [Dts.: verleibet ist] en met Zijn Naam verbonden. Als ik nu dat geloof, wat geloof ik dan anders dan in God, als Degene Die Zijn Woord daarin gegeven en geplant heeft en ons deze uitwendige zaak aanbiedt, waardoor wij deze schat zouden kunnen vastgrijpen? *Deusch Katechismus (Der Große Katechismus) 1529, vgl. WA 30.1, 215, 21-31*

Nu zijn zij [namelijk, geestdrijvers en dergelijken] zo dwaas, dat zij het geloof en de zaak waaraan het geloof zich hecht en waaraan het gebonden is – al is het zelfs een uitwendige zaak – van elkaar scheiden. Ja, het moet en zal iets uitwendigs zijn, opdat men het met zijn verstand kan begrijpen en verstaan en daardoor in het hart zou kunnen brengen [en geloven], zoals het gehele Evangelie een uitwendige, mondelinge prediking is. Kort gezegd: wat God in ons doet en werkt, wil Hij door deze uitwendige instellingen werken. Als Hij nu spreekt – ja, waarover of waardoor Hij ook spreekt – dan moet het geloof zich daarheen richten en zich daaraan vasthouden. Nu hebben wij hier de woorden: ‘Wie gelooft en gedoopt wordt, die zal zalig worden...’ (Marcus 16:16). Waarop hebben deze woorden anders betrekking dan op de Doop, dat is het water dat in Gods instelling begrepen is? Daaruit volgt dus, dat wie de Doop verwerpt, die verwerpt Gods Woord, het geloof en Christus, Die ons daarheen wijst en ons aan de Doop bindt. *Deusch Katechismus (Der Große Katechismus) 1529, vgl. WA 30.1, 215, 32 – 216, 5*

In de derde plaats: nu wij het grote nut en de kracht van de Doop [begrepen] hebben, laten wij dan verder zien wie de persoon is, die ontvangt wat de Doop geeft en waartoe deze nuttig is. Ook nu weer is dit op zijn best en duidelijk uitgedrukt in dezelfde woorden: ‘Wie gelooft en gedoopt wordt, die zal zalig worden’ (Marcus 16:16), dat is: het geloof alleen maakt de mens waardig om het heilzame, Goddelijke water tot nut [en zaligheid] te ontvangen. Want omdat deze [zaligheid] hier in de woorden bij en met het [doop] water aangeboden en beloofd wordt, kan het niet anders ontvangen worden, dan alleen als wij van harte geloven. Zonder geloof heeft het geen nut, hoewel het in zichzelf waarlijk een Goddelijke en alles overtreffende schat is. Daarom is dit enkele woord: ‘Wie gelooft,’ zo machtig, dat het alle werken – die wij doen kunnen met de bedoeling daardoor zaligheid te verkrijgen en te verdienen – uitsluit en verwerpt. Want het staat vast: wat geen geloof is, doet niets goeds en ontvangt ook niets. *Deusch Katechismus (Der Große Katechismus) 1529, vgl. WA 30.1, 216, 6-18*

Maar – zoals immers hun gewoonte is – zeggen ze: ‘De Doop zelf is toch ook een werk, en je beweert dat werken geen enkele waarde hebben voor het verkrijgen van de zaligheid; maar wat doet het geloof er dan nog toe? Antwoord [hierop]: Ja, onze werken dragen zeker niets bij tot onze zaligheid, maar de Doop is niet óns werk, maar een werk van God, want je moet – zoals gezegd – de christelijke Doop [letterlijk: de Christusdoop] ver gescheiden houden van gewoon een bad nemen. De werken van God zijn echter heilzaam en nodig tot zaligheid en zij sluiten het geloof niet uit, maar vereisen [of versterken, het dubbelzinnige: ‘fodern’ = ‘fordern’ of ‘fördern,’ zie verder voetnoot WA 30.1, S. 216] het juist, want zonder geloof zou men het niet kunnen aangrijpen. Immers door water over je heen te laten gieten, heb je de Doop niet ontvangen of gehouden, namelijk, op een wijze die je tot nut zou kunnen zijn. De Doop wordt je echter van nut, als je je laat dopen op grond van Gods bevel en instelling, daarbij in de Naam van God, opdat je in het water de beloofde zaligheid ontvangt. Dit kan toch de hand of het lichaam niet tot stand brengen, maar het hart moet het geloven. Zo zie je dus duidelijk dat het geen werk is door ons gedaan, maar een schat die Hij ons geeft en die het geloof aangrijpt, zoals ook de HEERE Christus aan het kruis niet een werk van ons is, of iets dat wij geleden hebben, maar een Schat, Die Hij ons schenkt en het geloof aangrijpt. Daarom doen zij ons onrecht, die tegen ons tekeergaan, alsof wij tegen het geloof prediken, terwijl wij juist alleen het geloof prediken, omdat het geloof zo onmisbaar is dat wij zonder geloof niets kunnen ontvangen of gebruiken. *Deusch Katechismus (Der Große Katechismus) 1529, vgl. WA 30.1, 216, 19-37*

Zo hebben wij dan de drie onderscheiden zaken die men van dit Sacrament moet weten [behandeld], maar vooral en meest dat het een instelling van God is, die in ere gehouden moet worden. Dit ene zou al voldoende zijn, hoewel het zelfs geheel een uitwendige zaak is. Het is er mee als met het gebod: 'Gij zult vader en moeder eren,' wat ook alleen betrekking heeft op het lichamenlijk vlees en bloed, waar men geen vlees en bloed aanziet, maar Gods gebod waarin het begrepen is en omwille waarvan dit vlees 'vader en moeder' genoemd wordt. Zo ook, als wij zelfs niets meer hadden dan deze woorden: 'Gaat heen en doopt,' dan zouden wij dat toch als Gods ordening moeten aannemen en doen. Nu is er echter niet alleen het gebod en bevel, maar ook de belofte. Daarom is het [namelijk: is deze instelling] nog veel heerlijker dan wat God verder nog heeft geboden en verordend. Het is – om het maar kort te zeggen – zo vol troost en genade, dat hemel en aarde het niet kunnen begrijpen. Er is echter wel kennis voor nodig om dit te geloven, want aan de schat ontbreekt niets, maar het ontbreekt ons daaraan dat wij het [niet] verstaan en vasthouden. *Deudsch Katechismus (Der Große Katechismus) 1529, vgl. WA 30.1, 217, 1-14*

Daarom heeft iedere christen zijn leven lang genoeg te leren en te doen met de Doop, want hij moet er altijd mee bezig zijn om vast te geloven wat deze belooft en geeft: overwinning van duivel en dood, vergeving van zonde, Gods genade, de gehele Christus en de Heilige Geest met al Zijn gaven. Kortom, het is zo overvloedig, dat als de zwakke en bevreesde menselijke natuur erover nadenkt, dan moet die zeker gaan twijfelen of het wel waar zou kunnen zijn. Want, stel je voor, dat ergens een dokter was die de kunst verstond om te maken dat de mensen niet zouden sterven, of als ze wel stierven, daarna eeuwig zouden leven, dan zou de wereld zoveel geld laten sneeuwen en regenen, dat vanwege de rijken er niemand aan te pas zou komen. Nu wordt in de Doop, deze heerlijke schat en dit kostbare medicijn, dat de dood verslindt en alle mensen in het leven houdt, bij iedereen omniet voor de deur gelegd. Op deze manier moet men de Doop zien en gebruiken, opdat wij ons daarmee troosten en versterken als onze zonde of ons geweten ons bezwaren, en zeggen: 'Ik ben toch gedoopt; maar als ik gedoopt ben, is mij beloofd dat ik de zaligheid en het eeuwige leven zal hebben, beide voor ziel en lichaam.' Daarom gebeuren deze twee dingen in de Doop: het water wordt uitgegoten over het lichaam, dat alleen maar de werking van het water vatten en ontvangen kan, maar bovendien wordt dan het Woord gesproken, dat de ziel ook kan vatten en ontvangen. Daar nu het water en Woord samen één Doop vormen, moeten ook zowel lichaam als ziel behouden worden en eeuwig leven. *Deudsch Katechismus (Der Große Katechismus) 1529, vgl. WA 30.1, 217, 15-34*